

PLANINAR

Vjesnik „Hrvatskoga planinarskoga društva

U ZAGREBU.

Planinar izlazi svaka dva mjeseca pod dva broja na 16 stranica, izdaje ga »Hrv. plan. društvo. — Godišnja pretplatnina a ujedno članarina jest 6 K; pojedini broj stoji 1 K. — Novci se šiljaju društvenom blagajniku g. Ivanu Exneru, uraru i draguljaru, Petrinjska ulica br. 7. naprotiv Sudničke ulice na Zrinjskom trgu. — Uredništvo vodi prof. Vjekoslav Novotni.

Broj 1.

Za siječanj i veljaču 1908.

God. XI.

Logareva dolina.

(Piše Sova Slavoljub).

Najbliži i najljepši alpski izlet iz Zagreba jest svakako onaj u Logarov dol i u Savinske (Kamniške) alpe, pa se mora čovjek čuditi, da tako malo Zagrebčana polazi u taj zemaljski raj, kamo se tako neznatnim trudom i troškom doći može.

Zelevći članove našega društva na krasote Logarovog dola upozoriti i na što življi posjet ponukati, opisat ću put onamo.

Ako podjemo jutarajim vlakom u 3.13 od užnoga kolodvora, bit ćemo u 6.08 sati u Zidanom mostu, odakle vlak polazi u 6.41 sati i dolazi u Celje u 7.12 Vožnja u Celje i natrag stoji na II. razredu 9 K 20 fil., a na III. razredu 6 K. Neću opisivati krajeve, kojima se prolazi, jerbo ih svaki Zagrebčanin poznaje; ali upozorujem, da u Zidanom mostu utiče Savina (Sann) u Savu i da počamši od Zidanoga mosta cijeli put, što ga opisujem, ide dolinom Savine.

U Celju valja prijeći u vlak državne željeznice i kupiti kartu do Rječice na Paki (Ritzdorf), koja stoji na II. razredu 1 K 50, a na III. razredu 90 fil. Put vodi širokom dolinom donje Savine, koja teče brzim tokom prema Celju. Voda joj je svjetlo-modra, bistra i prozirna.

Dolina Savine vrlo je plodna, a na prvi pogled opažamo velike hmeljske poljane, jerbo hmelj ovdje vrlo dobro uspijeva. Uz prugu steru se lijepa slovenska mjesta: Žalac (Sachsenfeld), sveti Petar, Braslovče (Frasslau) i Polzela (Heilenstein), gdje se primičemo bregovima. Iznad Polzele stoji na brežuljku crkva sv. Nikole (448 m.), a malo dalje na većem brijegu na gori Oljki (734 m.) crkva sa dva tornja, koja se iz daljine vidi. Odanle je vrlo lijep vidik na sve strane, a kako se bez velika napora uzlazi, vrijedno je popeti se na tu goru Oljku (Ölberg).

Iz Celja polazi vlak u 7.40, a dolazi u Rječicu na Paki u 8.39. U Rječici najmit ćemo na pošti mjesto do Radimirja za 1 K 60 fil., te ćemo se odvesti u 9.20

i stići u Mozirje u 10.20, odavle opet krenuti u 10.45 i u 12.50 doći u Radomirje. Vozimo se većinom uz bistru Savinu, koja šumi preko pećina i kamenja, što si ga je sama dovalila iz bregova, štono okružuju gornje njezino korito. Već kod Polzele suzila se je znatno dolina Savine, a mjestimice se bregovi primakli sasvim koritu Savine. Na zaokretu ceste pred Ljubijom opazit ćemo za lijepa vremena jedan dio kamničkih alpa, koje raspoznajemo po sniježnim poljanama, a desno od ceste „Osli vrh“ ili „Sveti Križ“, (1044 m.) okrunjen sa tri kapelice; prama sjeveru diže se sv. Uršula (1696 m.) sa crkvicom na vrhu.

Cesta naša vodi kroz maleno kupalište Ljubija (Liffai), gdje nam Golčka gora (Boskovec) (1590 m.) zastire Kamničke alpe. Ljubije se drži lijepo mjesto Mozirje (Prassberg), u kojem imade više dobrih „gostilna“ i mnogo privatnih stanova. Ovamo dolazi svake godine mnogo obitelji na ljetovanje, jerbo je okolica lijepa, šumovita, zrak zdrav, pun ozona, a u blizini ugodna kupelj u rukavu Savine. K tomu je život vrlo jeftin, a domaće žiteljstvo vanredno prijazno i susretljivo, pa je zato zgodno ovdje podulje boraviti.

U blizini Mozirja nalazi se na vrhu brežuljka crkva sa dva tornja i samostan franjevački „Nazarje“, a ispod toga brežuljka gradina „Vrbovec“ (Altenburg), vlasništvo ljubljanskoga biskupa, koji tamo imade velikih pilana. Odavde dolazi Savinom pa Savom mnogo splavi sa gradjom osobito dasaka u Zagreb. Ostavljajući Nazarje i Vrbovec lijevo prolazimo lijepim selom Rečicom (Rietz) gdje se pred nama opet pojavljaju Kamničke alpe, naročito Raduha (2065 m.) i Ojstrica (2350 m.) sa svjetlosivim pećinama, sa kojih se živo cakli snijeg u srpanjskom suncu.

Iz Radomirja može se doduše dobrom cestom voziti kolima a i poštom sve do Solčave; ali tko je iole krepak, voljeti će taj put pješice ili na kotaču prevaliti, jer je vrijedno na putu postajati te mirno gledati one divne bregove, svjetlozelene alpinske livade i tamno-crne šume, kojima su ti bregovi do neke visine obrasli.

Ostavljajući cestu, koja vodi u Gornji grad (Oberburg), a preko sedla Černe u Kamnik, krenimo desnom cestom u Lubno (Laufen). Iz Radomirja u Lubno ima 20 časova hoda. Lubno je veliko i lijepo mjesto sa dobrom gostionom kraj crkve. Na brežuljcima oko Lubna nanizalo se sijaset crkvice i kapelica. Iz Lubna vodi nova, dobra cesta u Luče za dva sata hoda, diže se neznatno tik Savine; desno i lijevo okupili se bregovi i spustili se strmo na cestu, jer si je Savina prokrčila samo toliko mjesta, koliko joj treba za put svoj u dolinu. Ovdje ima u koritu Savine već znatno većega kamenja, preko kojega Savina šumi i buči, tvoreći dubljine tamno zelene i crne. Boja vode prekrasno se prelijeva: sad je sasvim blijeda, sada opet bjelkasto-zelena, ovdje modra, a ondje tamno-zelena i crna. Kontrast tih boja sa svjetlim modrilom u donjem toku ne mogoh si razjasniti.

Ono pol sata hoda od Lubna do Luča prolazi vrlo brzo, jer se i pješaku svaki čas mijenja scenerija, te najednoć osvanemo pred malenom dolinom, u koju

se je uvalilo mjesto Luče (Leutschdorf) sa lijepom župnom crkvom. Ovdje utiče u Savinu glavni njezin pritok, koji dolazi izpod Ojstrice.

U Lučima je vrlo dobra gostiona k „Radubi“; puk vesele čudi imućan je, jerbo u šumama ljubljanskoga biskupa, koje se ovuda steru, obilne zarade imade. Ovdje može slabiji turista i prenoćiti, nu svatko će nastojati, da prvi dan što dalje zaviri u ovaj krasni kraj.

Odmah iza Luča ukazuje se Raduha sa južne strane. Pećine njene tamne i mrke vrlo su raskidane. Za jedan sat hoda eto te već do Igle. To je naravan stup pećine, koji već iz daljine strši, prikazujuć gornjim svojim krajem kao lice djevojačko. Iglu ovu dijeli od saveznih pećina mala pukotina široka tek jedan metar. Prije nego li je sadanja cesta izgradjena, vodio je jedini put — nogostup — kroz ovu pukotinu, koju su nazvali ušicom igle.

Ispod Igle ima izvor, koji redovi'to svaki četvrt sata presahne, a onda opet procuri. Iz toga izvora kao ispod mnogih drugih pećina izvire mnoštvo vode, koja odmah u Savinu utiče. Savina ovdje dere preko kamenja velikoga kao dvo-katna kuća, pa je upravo nepojmiva sila vode, koja je toliko kamenje maknula. Cesta prosijeca većim dijelom šumu. Predjel je ovdje još ljepši od ovoga iz Lubna u Luče. Na jednom mjestu pribita je tabla slov. planinarskoga društva s napisom „Ojstrica“. Odavle se vidi šiljata piramida Ojstrice iz blizine, pa je jamačno radi oštine njezinoga vrha s te strane vidjenoga zadobila ime Ojstrice. Za malo nani se iznenada pojavljuje mjesto Solčava (Salzbach) sa lijepom crkvom i s dobrom gostionom, u kojoj putnici noće, koji nemaju volje ili snage još isti dan nastaviti put u Logarev dol. Od Luča do Solčave ima 10 km. koje sam svaki put lahko za 2 dobra sata prevalio.

Solčavu okružuju sa svih strana gore, koje su mnogo strmije od onih oko Luča i to: sa sjevera Ušova (Ovčeva) (1930 m.), s istoka Raduha (2065 m.), a s juga Tusti vrh, te misliš, nema izlaza iz toga kotla. Odavle vodi put samo za kolica u Logarev dol, dijelom u koritu Savine, koja je ovdje dosta malen ali divlji potok. Pješki put dobar je vodeć brvima preko Savine. Ta su brvna s jedne strane lancima speta za pećinu, jer se često događja, da Savina brv odnese u dolinu. Četvrt sata idemo uskim klancem, kojim si je Savina prokrčila put, nu onda put zakreće na lijevo u jelovu šumu. Poslije pol sata izlaziš iz šuma, a pred tobom pukao široki Logarev dol, 4—5 kilometara dug, a do pol kilometra širok. Desno i lijevo okružuju taj dol strmi šumom obrasli bregovi, a sa juga ga zatvaraju gole pećine kamničkih alpa, koje se u suncu ukazuju malne bijele. Tek snijeg, koji se iz gudura i zaklonitih mjesta cakli i bjelasa, pokazuje, da te pećine nisu bijele van sive. Vijenac tih impozantnih visova pun je manjih i većih oštih okomitih vrhova, koji se na nebeskoj modrini, slabo obrasli, jasno sjaju svjetlim svojim tragom. Relativna visina tih vrhova prama Logarevom dotu (683 m.) dosta je znamenita. Iduć dalje dolazimo do velike kuće seljaka Logara i staja okruženih oranicama i livadama. Zrak je ovdje krasan, a Savina je malen potocić. Od Solčave do Logara ima 1 sat i 15 časova hoda, a za 15 časova dalje

eto nas do kućice, koja stoji kraj izvora Savine. To mjesto označi slov. plan. društvo sa „Vir Savine“. Tu Savina proviruje ispod kamenja kao svaka druga ponornica. Vrijedno je odmarati se na livadici kraj vira Savine a onda kušati tu vodu, koja daleko zastaje tekom svojim za vodom na našem Sljemenu. Hodajući $\frac{3}{4}$ sata kroz bujne livade i polja i kroz smrekovu šumu stići ćemo u planinarsku kuću njem. i austr. planinarskoga društva, gdje ćeš naći dobru i jeftinu opskrbu i pristojno noćište, a malo dalje od te kuće ima seljak Plesnik kao i Loga cijelo mnoštvo sgrada.

U blizini planinarske kuće naći ćeš slap, od kojega je žljebovima dovedena voda do te kuće, jer se voda odmah gubi pod zemlju.

Od ove planinarske kuće još je ljepši pogled na vijenac kamničkih alpa: lijepo razabireš široku piramidu Ojstrice (2350 m.), desno od nje sedlo Škarje (2127 m.), Planjavu Babu (2392 m.), koju dijeli Kamniško sedlo (1879 m.) od okruglog čunja Brane (2247 m.). Dalje se niže Skuta (2530 m.), Rinka (2441 m.), Štruca, Kokerska Kočna (2484 m.) i kralj kamničkih Alpa Grintouc (2559 m.). Ovi se posljednji vrhovi odavle ne vide, jer ih zastire Mrzla gora.

Od planinarske kuće prave se izleti na sve te visine, s kojih je pogled prekrasan. Treba odavle na Rinku, Branu ili Babu po 4 do 4 i pol sata, a na Ojstricu 5 sati. Uputno je uzeti vodiča, jer su vrleti vrlo strme, mjestimice opasne.

Nu tko nema volje penjati se po vrlletima, taj će se svakako prošetati do slapa Rinke. Ide se kraj kuća Plesnikovih crnogoricom 1 sat 15 časova ravnicom, onda dosta strmim usponom kroz bukovu šumicu do samoga slapa (1210 m.). Voda pada preko crljenkaste pećine sa visine po prilici 100 metara, te se preko kamenja uz jaki šum probija u Logarevu dolinu, gdje se gubi pod zemlju, dok se opet ne pojavi kod spomenutoga vrelišta „Vir Savine“. Od pada pod Rinkom dolazi se vrlo strmom stazom iznad slapa pa uz korito kraj mnogih manjih slapova do vrela Savine za 30 časova, a za daljnjih 20 časova na visoku ravnicu oko Okrešelja. Tu je do nedavna stajala planinska kuća njem. i austr. alpskoga društva, koju je u zimi 1906.-7. g. usov (plaz. lavina) smrvila. Tragovi toga usova vide se i danas. Silna stogodišnja stabla leže prelomljena kao šibice ili s korenjem iščupana. Sada se tamo gradi ljepša i veća planinska kuća slovenskoga planinarskog društva.

Ovdje je tako lijepo, da je moj suputnik htjeo svakako tuj prenoćiti; a pošto nije bilo druge sgrade, htjede se zadovoljiti kolibom kozara, koji tamo preko ljeta pase 5—6 krava i stado koza. Nu pošto nismo mjesta dobili, morali smo se na žalost povratiti u alpsku kuću u Logarevom dolu. Okrešelj je odasvud okružen golim i strmim planinama. Svjetlo sivu boju izprekida tuj i tamo jasno zelena livadica sa vrlo rijetkim crnim drvećem te velikim sniježnim poljanama. Bujna livada obrasla je mnogim grmovima alpskoga cvijeta (rhododendrona), koji su 4. kolovoza cvali krasnim crvenim cvatovima, dočim su u Logarevom dolu jur davno ocvali bili. Rhododendrona ima u Logarevom dolu i oko Okrešelja u neizmjernej množini, a i ostala flora je prekrasna; osobito u blizini sniježnih poljana vrijedno

je botanizovati, gdje će prijatelj alpinske flore naći rijetkih bilina. Nedaleko gradilišta nove planinske kuće na Okrešelju ima više dosta velikih poljana snijega, a malo će koj izletnik odoljeti želji, da se usred srpnja snijegom ne grudva i da se od srpanjske žege ne ohladi na snijegu. Pogled sa Okrešelja divan je na okolne gore, kojima smo se jur dobrano primakli, jer smo na visini od 1377 metara. Duboko ispod nas prostire se Logarev dol; svjetlo zelene livade, zlato-žute oranice i guste crne šume njegove šaroliko izbijaju iz onoga jednobojnoga svjetla okolnih kamenih pećina i sniježnih poljana. Odavle vode mnogi putevi na više, nu vodi i put preko kamničkoga sedla (1879 m.) u dolinu Bistrice i u Kamnik za šest i pol sati, a preko savinskoga sedla (2100 m.) u Jezerje.

Teško se je rastati sa prirodnim krasotama Okrešelja; ali tko je samo tri do četiri dana odredio za taj izlet, mora da se požuri, ako hoće istim putem natrag u Zagreb. Inače je zgodno iz Logareve doline prijeći u Korušku, naročito u Kaplicu (Eisenkappel) ili u dolinu Kodre.

Istaknuv ovdje krasotu Logareve doline bit ću zadovoljan, ako mi uspije sklonuti kojega Zagrepčana na ovu nimalo napornu šetnju.

Za koturaše dodajem, da se cijeli put može na kotaču prevaliti sve do Solčave, jer je cesta vrlo dobra, sa malo uspona, tako da se cijelim putem može uz brdo voziti. Od Zagreba do Zidanog mosta ima 76 kil., odavle do Celja 25 kil., od Celja do Rječice na Paki 24 kil., od Pače do Radomirja 22 kil., a odavle do Solčave kakovih 24 kil.

Lašva-Travnik.

(Piše R. barun Maldini Wildenhainski).

Od Visokog juri željeznički vlak, a sve uz rijeku Bosnu mimo postaja: Dobrinje, Čatići, Kakanj Doboj i Gora, dok ne stigne na postaju Lašva, koja leži u idiličkoj šumskoj samoći. To je krasna jednokatna zgrada. Lašva je dobila ime po potoku Lašvi, koji ondje utiče s lijeve strane u Bosnu. Divan je to kraj, svuda šumovit, tih i miran. Tu silaziš iz vlaka, koji kreće dalje prema Brodu, i čekaš na drugi, koji će te za nekoliko sati dovesti u čvrsti Travnik. Ta je željeznica vrlo znamenita, jer će se njome, kad se produži, srce Bosne spojiti s Dalmacijom i s obalama Jadranskoga mora. Najprije eva te milovidnom dolinom Lašve i Kozice, kojima juri ta željeznica prema Travniku, u Busovači, u mjestu, gdje je razvijeno poljodjelstvo, a zatim stižeš do stanice Han Kumpanija ili Vitez. Ovdje se od brodsko-sarajevske ceste odjeljuje travnička cesta, pa je i na tom raskršću nastala čitava naseobina. Tvrтка Rüdgers iz Beča radi ovdje drvo. Nagomilana su tu čitava brda hrastovih podnica za željeznice i drvenih ploča iz bliskih šuma. Vlak te sad vozi dalje ravnicom, što se prostrla do sela Viteza, prelazi zatim Lašvu i ide uz cestu. Desno ti je golema Vjetrenica, a pred tobom visoka 1919 m.

Vlašić planina, uvijek pokrivena snijegom. Na to stižeš u Han Bijelur, gdje vlak ulazi u ravnicu. S desne strane, kakovih devet kilometara od tebe, zapaziš samostan Gučju goru, jedno od glavnih sijela bosanskoga franjevačkoga reda, koje je godine 1857. iznovice izgradjeno; zatim se voziš lijepo obradjenom plodnom ravnicom i stižeš napokon u Dolac, koji se već smatra predgradjem travničkim, a tri kilometra zatim eto te u Travniku, nekadanjem sijelu bosanskih vezira.

Travnik jedan od starih, slavni i historijskih gradova, u pitomom klancu na Lašvi podno Vlašić planine, po stanovništvu sedmo je mjesto pónosne Herceg-Bosne. Broji 1.600 kuća sa 7.000 žitelja, od kojih otpada na muslimane polovica, na katolike trećina, dok na istočno pravoslavne i jevreje malo ne po jedna desetina. Kuće su mu se različno ponamjestile. Jedne uz obale brze Lašve, koja se vijuga sredinom grada i u kojoj plove hitre pastrme i druge manje ribice, dok se ispod kamenja skrivaju raci i pijavice, a iz povjesti se znade, da se u njoj i zlato nalazilo; druge se kuće opet dižu po obronku strmoga brijega, na kojem su zidane nekadašnje tvrđave. Donji dio grada imade više urednih i pravilnih ulica, od kojih je glavna Duga ulica, a ide uporedo od istoka prema zapadu u ubavoj dolini, u kojoj se je i Travnik razvio, do tri četvrti sata hoda, dok je sa drugih strana, kako malo prije spomenusmo, grad okružen brežuljcima, koji skupa čine okolicu krasnom, bujnom i romantičnom. Usporedo s ovom ulicom teku manje ulice i sokaci, a nekoje je ispresijecaju. Najveća i najljepša je svakako Čaršija, koja se dijeli u dva dijela; idući glavnom ulicom iz donje Čaršije, gdje se drži sedmični pazar, dolaziš u gornju Čaršiju. Tu se lijevo i desno trguje, tu ima najviše svijeta. Ostale se ulice rastječu i lijevo i desno bez ikakova reda. Neke su pokrajne ulice taracane velikim oblim kamenjem, po kojem se teško hoda. To su stare turske kaldrme. Izmedju kuća ima mnogo zelenila, a na mnogim mjestima izmedju kuća romoni voda. Ako je uz kuću komad dvorišta ili voćnjaka, ondje ne manjka ni kamenih čalma, koje pokazuju grobove nekadašnjih ukućana. Najviše je kuća od drva. To su čardaci, kojima rese pročelja tamni drveni prozori s rešetkama. Okolo kuća su drveni hodnici, na koje se uspinješ strmim stubama. Kako su se travničke kuće naslonile o rebro brijega i spustile u dolinu Lašve, to je sa svake uzvisice prekrasan pogled na tu mješavinu silesije kuća i krovova. Nekoje se kuće odlikuju svojom veličinom, a to su mnoge džamije, turbeta starih bosanskih velikaša, sahat-kula te stanovi nekadanjih travničkih vezira. Ima tu jedna jako stara džamija „Sulejmanija džamija“, za koju vele, da je nekoć bila kršćanska crkva svete Katarine. Od starih je zgrada najznatniji konak. Sagrađi ga Tahir paša. Nu u Travniku ima i krasnih novijih zgrada, koje bi mogle biti uresom svakom i većem gradu. Tu su u prvom redu katolička crkva sa dječaćkim sjemeništem i gimnazijom, samostan milosrdnih sestara, pak trgovačka, narodna osnovna i istočno-pravoslavna škola, tri medrese i osam mekteba. Najveća je od tih zgrada sjemenište s gimnazijom. Krasna je to dvokatnica. U njoj žive Isusovci i obučavaju u njoj mladež. Nedaleko je i samostan milosrdnica

sa školom za djevojke. Vrlo zanimljiva zgrada trgovačke škole ukrašuje baš donji grad, a isto tako nova jednokatna škola, medresa. Na zapadu grada diže se velika zgrada, tvornica duhana. Dalje su još posagrađene vojarnice. Osim toga Travnik posjeduje općinsku bolnicu, tvornicu koža, pivovaru te zemaljski voćnjak. Tu je sjedište muslomanskog muftije, katolički župni ured, istočno pravoslavna parohija, okružna oblast, okružni sud, financijsko nadzorništvo, kotarski ured, željeznička stanica i želj. gradjev. nadzorništvo. Znamenite su još kuće privatnika kao Hafiradića Šerifbega te Božića pa i lijepa muslomanska kafana sa vodoskokom, koja je sagrađena na uspomenu blagopokojnog carevića i kraljevića Rudolfa. Sav Travnik je vrlo prostran, pa je razdijeljen na predgradja kao: Ciganska mahala, Dolac, Vilenica i t. d. U Dolcu žive sami katolici. Blizu Ciganske mahale nalazi se lijepa istočno pravoslavna crkva. Travnik obiluje vodom, a ima i stari vodovod. Voda dolazi iz Kali bunara, pa se rastječe po gradu, gdje ima više mjesta za napoj. To je osobito pokraj džamija, jer muslomanima nalaže njihova vjera, da se više puta peru, a osobito kad će se klanjati Bogu. Osobito su zanimljivi na čaršiji muslomanski grobovi sa spomenicima bivših vezira i paša. Tu je još u gradu jedna kavana poimence „Kafana Dervent“, u kojoj je sjedio blagopokojni naš carević Rudolf, kad je putujući Bosnom bio i u Travniku. U toj turskoj kafani ima više ponamještenih klupa, a na jednoj od tih — kako spomen ploča kazuje — sjedio je godine 1886. nadvojvoda Rudolf i kušao kavu. Posudu i čašu, iz koje je nadvojvoda pio, čuva gospodar kavedžija. Travnik posjeduje i tvrđavu, koja je dosta stara. Drži se, da ju je sagrađio bosanski kralj Tvrtko II. (1421—1461. g.) U njoj ima i jedna džamija. Ima i više zgradica, gdje se je spremalo oružje. Ispod tih zgrada su duboke tamnice. Danas je tvrđava posve zapuštena, pa kako nema praktične vrijednosti, dopustilo je gradsko poglavarstvo, da siromasi bez svog krova smiju besplatno stanovati u njoj, ali je ipak putnici radosno posjećuju radi krasna vidika s njenih zidina. Za tvrđavom se iz koritaste doline ruši s prilične visine jako vrelo, Šumeć. Kada je Travnik utemeljen, ne zna se. Vele, da je ovdje bio grad Lašva na lijevoj strani rijeke Lašve, u blizini današnjega sela Putačeva. Vele, da su se u ovoj uskoj dolini, gdje danas leži grad, još za turskih vremena nalazili pašnjaci, gajevi i bašče, a to nagovješta i ime „Travnik“. Onda se, no nezna se kada, presele Turci iz Lašve na to mjesto, a svoje domove u ravnici puste da propadnu. To mišljenje ima svakako povjesničku osnovu, jer ima veoma zanimljiva kronika o bosanskim zgodama od nekoga franjevca, koji se izrično nazivlje fra Nikola Lašvanin. U listinama se Travnik prvi put spominje godine 1503. U drugoj polovini 15. vijeka, kada je južna Bosna bila već sva u osmanlijskim rukama, osmanlijske su vojske, kada su se kretale na osvajanje tvrđava u sjevernoj Bosni, što su još bile u ugarsko-hrvatskoj vlasti, mnogo prolazile ovuda, gdje je danas Travnik, te u to doba mora da je Lašva razorena, ili da se je grad preselio. Po utemeljenju grada prijedje sijelo bosanskih vezira iz Sarajeva u Travnik, valjda za to, da veziri budu bliže sjevernoga kraja, gdje se je još svejednako ratovalo. Službeni im bi naziv i ostao: „vezir ugarskih

zemalja“. Kada je Husein kapetan Gradašćević godine 1830. digao bosansko plemstvo na ustanak, bude i Travnik zauzet, a vezir se morade teško pokoriti. Kada je opet za drugoga velikoga muslimanskoga ustanka godine 1840—1850. Omer paša osvojio Sarajevo, slomi tamošnju oligarhiju, te prenese sijelo valijino ili vezirovo u Sarajevo; tako izgubi Travnik dotadanju svoju važnost

Narod se u Travniku bavi pretežno stočarstvom. Sjeverno od Travnika ističe se nad svim vrhuncima što svojom visinom što opet gusto zašumljenim kosama i raskidanim pećinama Vlašić planina. Vlašić planina pružila se sa svojim pobočnim sestrama Karaulom, Radovanom i Vranicom na daleko i široko. Sa njegovih kosa izbijaju mnogi potoci natapajući okolne krajeve; tri mu riječice peru umilno podnožje i to: sa sjevera Ugaz, s istoka Bijela, a s juga Lašva. Stoga i nije čudo, da ga mnogi opjevaše. Tko se još ne sjeća one, što mu u slavu ispjeva pokojni biskup i pjesnik M. Sunjić:

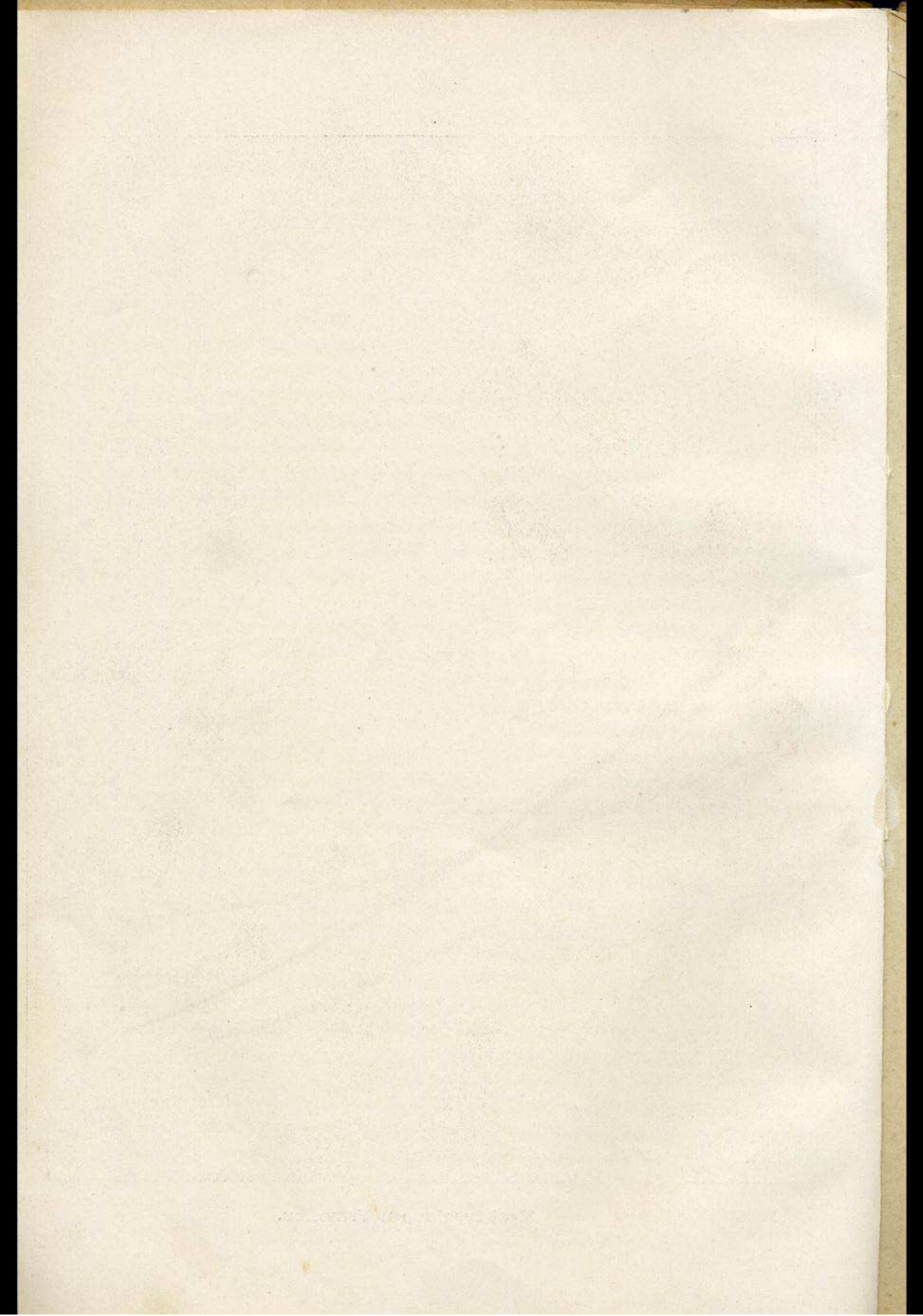
Usred Bosne zemlje plemenite

Viš Travnika Vlašić je planina; . . .

Najviši vrhunac Vlašić planine svakako je „Vlaška gromila“, koja broji 1920 m. nad površinom morskome. Krasna li vidika odatle na sve četiri strane svijeta! Nad tobom modro nebo, a oko tebe samo gorje i umilni brdeljci, medju kojima se prostrle lijepe ravnice, a po njima bujni pašnjaci, obrasli sočnom, mirisavom travom. Ima tu i mračnih jelovih i borovih šuma, iz kojih ti se dižu opet krševite puste gromile. Nu nije lasno ni uspjeti se amo. Valja ti se dugo i dugo verati strmom i uskom putanjom uz puste vrleti. I ondješnji konji, koji su vični takome putu, idu tuda sasvim polagano mećuć oprezno jednu nogu za drugu. Na Vlašiću ima, kako već spomenusmo, mnoštvo bistrih izvora; jedan je i na samom najviše: mu vrhuncu, na Vlaškoj gromili. Osim toga ima tu i više lokava, u kojima se sabire kišnica. Zimi, kad je ova planina snijegom zasuta, nema tu života izuzevši vukova i medjeda po šumama, koji tu tad svoje kolo vode. Ali kad blago pramaljeće ozeleni pašnjake, koncem mjeseca svibnja, onda na jedan put sva planina oživi, jer tad sa sviju strana čobani iz okolice ovamo dogone goveda i ovce na pašu, da od njihova mlijeka prave ondje čuveni travnički sir. Krasna li sada i bučna života na Vlašiću! Deset do petnaest hiljada krotkih ovaca uz milozvučnu frulicu svojih neurnorno marljivih gospodara sprovadaju svoj i tako kratak život, jer s jeseni, a to već koncem rujna, kad je furda (proštiji sir) i masni sir spremljen, snići će sa Vlašića i izgubiti u kojoj klaonici svoju glavu. Bujna li dakle, kako rekoh, života ljeti na Vlašiću! Nu kada hladna jesen opet raširi svoja krila i lišće sa drveća opadne, tada je i na Vlašiću opet sve pusto. Ostaneci od nekadašnjih pastirskih kolibica i šatorića samo te još sjećaju, da se i tu pred mjesec dana bučno i veselo živilo.

Kraj tvrgjave u Travniku.

Lastva.

(Piše Vj. Novotni.)

(Svršetak.)

Od Lastve Gornje vodi istrošen, razvaljen i izlizan kameni put — prave turske kaldrme — na gornje vinograde, pašnjake i vrhove, pa preko Krstaca u kotorski zaton. Malo ispod Krstaca uzdiže se vrh Pasjiglav. Po narodnom pričanju stajaše tuj grad istoga imena. I zaista nadjoh tuj groblje, gumno i hrpu kamenja, što ju narod zove „Gomilom“, za koju kazuje, da je bila crkva. Kamenje na grobovima 2 met. je dugo, metar širok i do 30 cm. debelo. Pojedino je oštećeno, raspuklo, ali u gustoj šikari vukodržice, kojom se teško provlačiš, našao sam još cijelih grobova. Ispod jednog kamena kosti proviruju, a našlo se je i otkrivenih ljudskih kosti, za koje očevici tvrde, da su neobično velike i debele bile. Još prije koji desetak godina nadjoše ispod „Gomile“ u koritu potoka Seljanova pod šumom Kostajnicom dvije ruke unakrst okovane kao u teška zarobljenika. Još živi priča, da su tuj bile i dvije kapele pod imenom sv. Nikola i sv. Ivan, da je veliko blago tuda zakopano, što ga čuva djavo dotle, dok ne stane na mjesto ukopana blaga crna ovca bez ikakve biljege, pa da će po tom blago samo ispod zemlje skočiti na polje.

Okolica Pasjiglava pust je kamen, donekle zasadjen slabim, malim vinogradima. Kao rijetkost ovdje udaraju u oči dva silna duba preko 150 godina stara.

Na Pasjiglavu stoji još i mala razvaljena kuća, 4 zida bez krova, gdje je još u novije doba straža stražila protiv navale neprijatelja.

Ima narodna priča, koja tvrdi, da su Pasjiglavci još za prve provale Turaka u pomoć pritekli Perastu spustiv se preko planina do morskog tijesna „Verige“, što leži sučelice Perastu. Da prikriju svoju slabost, pa da zastraše Turke, ovom se varkom posluže: Na današnjem okomitom vrhu sv. Vida, koji se diže 445 met. nad Donjom Lastvom, nalože silnu vatru, oko koje se cijele noći Pasjiglavci sa djecom i ženama kretahu, e da bi Turci s dola gledajući mislili, pomoćnica vojske ide Perastu u pomoć. I danas vodi tik ispod sv. Vida prema Verigama staza, a Peraštani i danas 15. svibnja svetkuju kao na dan, gdje su Turke hametom potukli, kako i narodna pjesma pjeva.

Dakako da druga priča kazuje, e su Lastovljani bili ti pomoćnici Peraštana.

Svakako stajaše mjesto Pasjiglav u 14. vijeku ovdje u Boci Kotorskoj, jer Stjepan VIII. car srpski i grčki daruje Kotorskoj općini uz Pasjiglav još i Luštinu, Krtole i Polje, koja se mjesta tik Tivta kraj Lastve nalaze. (Miklošić Monumenta str. 151.)

Kao kakovo strašilo razvikana je u okolici jama Kostajnica u šumi kestenovoj, nazvanoj Kostajnica. To je veliki kestenik, koji se spušta pod vrhom sv. Nedjelje, što se uzdiže sučelice Gornjoj Lastvi dijeleć općinu tivatsku od Lastve. Kestenik taj je većinom udružan posjed, ali ima i pojedinih suvlasnika u Lastve, Tivtu i iz drugih mjesta Boke Kotorske.

Podjoh jesenas jedne nedjelje s Tripom Škanjatom i lugarom Perom Sindekotom do te jame. Oba ta moja druga stoje pod Kostajnicom, te su i suvlasnici

toga kestenika: Tripo ima kuću u Podtivotu, a Pero na Gjurgjevu brdu, što se drži jugozapadno Kostajnice. Digosmo se iz Donje Lastve u Podtivat po baštinama i maslinama, te se uspesmo kamenom strminom i često gusto obraslom bespućicom. Tako stigosmo na jedno 400 metara do šumske staze, kojom se spustismo u sam kestenik. Usred toga kestenika u visini od 300 metara zijevnula je kraj nekoga kestenja od 4 metra objama crna jama, gola, neobrasla. Rub joj je nalik jajetu, od 4 metra duljine i 2 i pol metra širine. Prodor je osovani, nu u dubini od kakih 15 metara izbočio se u prodor nagnut kameni sloj, koji će malone sav gornji dio prodora prikriti, a drugi otvoriti. Na toj drugoj — rekli bi — etaži prodora pukla nešto uža položita jazina u bezdno. Bacah kamenje — i većega — u ždrijelo, ali ne mogoh čuti pada na dno.

Dašto da i oko te jame ima priča. Tako n. pr. narod tuj pripovijeda, da se je bacila starica neka u tu jamu i od onda da se zli dusi oko nje vrzaju, koji pod zemljom zalaze u more grlom jednim, što ga ta jama ima.

Svakako ta jama nije drugo nego silna izdubina, što ju voda učini kroz stotine i stotine godina ispirajući kroz kamen i pećinu gromilu, pjeskovito i glineno zemljište, što se ovdje mjestimice u dubini nalazi pomiješano sa vapnencem i zvrstom. Stotinu i stotinu godina salijeva se sva bujica i silna kiša sa strmih visova u tu jamu, koja se je vremenom silno razjazila i u kojoj si je voda uviruća oduška našla kroz donje pločaste naslage u potok Seljanovo. To je potok, u koji se sva voda sabire iz mnogobrojnih naokolo vododerina, brda, glavica, hridi, pećina i jaruga, te čini i granicu u podnožju Kostajnice. Gornji dio korita sastavljen je od samih silnih kamenih ploča, te nikad sasvim ne presuši, dok donji dio uvijek ljeti sasvim presuši. Ali zimi i s proljeća često groznom silom vodu svoju valja noseći silnih hridina i ploča, dok svoju vodu ne istoči kod poluotoka Seljanova u more čineći medju med Tivtom i Lastvom Donjom. Silna redovita zimska bujica učini, da su mu donje korito ozidali.

Sva Kostajnica zarasla je pitomim kestenjem necijepljenim, nešto i cijepljenim. Tuj ćeš naći kestenja jamačno 300 godina starih, objamom od 3 do 6 met., jedan izmjerih, koji je imao objam preko 8 metara mjeren 50 cm. nad zemljom. Grdan je to starac, bez srca i utrobe, ali silnih, zdravih grana, pun ploda. Uz kesten raste tuj: grab, dub, jasen, šmrljika, smreka, zelenika, mrča, vresina (dolazi tuj kao s t a b l o), lovorika, vukodržica, glog (k a o s t a b l o). Od bilina najobičnije su ovdje: rakita, bušina, bušak, trava od vjetra, tetevika, skromut divlji, žuka, pelin (tako ovdje zovu obično biljku *salvia offic.*), šipurika.

Šumske racionalne kulture u Kostajnici nema; zato ćeš naći tuj i neprohodne guštare uz puste čistine, što ju čine šumski tati.

Od jame Kostajnice prodjemo niz dol šumom Glušicom. Nad Glušicom uzdižu se Pećine, a nad njima redomice sve uz vis: Jasenje, Lukova Lazina, Strugi i napokon najviši vrh Vijenac. Svi ti gorski dijelovi gusto su obrasli mladom šumom i šikarom, Strugi još vinogradom, a sam najviši vrh, Vijenac, gol je kamen.

Vraćajući se u Lastvu spustismo se u korito potoka Seljanova. Stupajući čas po silnim njegovim pločama i hridinama čas opet prelazeći sad po lijevoj sad

po desnoj obali krajima, koji se zovu: Kupa, Sredanovo, Markov Jakalj, Puncijela, Čipušino, Nalovo, Jakalj, Popovo, Palibrđino, Glavočevo, Slava gora, Fratara, Lukatovo. Tako stigismo opet u Podtivat i Lastvu Donju.

Od osobitog je kulturnoga i historijskoga interesa svadbeni običaj, koji se tuj nalazi i kojemu sam bio opetovano daljnim svjedokom. Ti svadbeni običaji tako su ovdje još u narodu živi i žilavi, da se ne bi nitko usudio prestopiti ih. I prosidba i prstenovanje i poziv na svadbu i sama svadba vezana je na stalne neke ceremonije, na riječi, govore i pjesme, koje su kao stereotipne, te je upravo umijeće sve to znati. Jednako su određeni stalni dani za svadbu i vjenčanje. Tako počimaju svatovnjaci pirovanje uvijek u četvrtak, glavno pirovanje pako u nedjelju, a vjenčanje uvijek u ponedjeljak.

Redovito biva, da iza provedene prosidbe i prstenovanja dvije nedjelje prije svadbe domaćin (t. j. otac ili rod mu) mladenca dodje u kuću mladenke, da ugovore dan svadbe, svatovske darove i miraz djevojački (prčiju). U oči same svadbe podje mladoženja sa rodjakom kojim i rodjakinjom u kuću mladenke i tuj ucijene pismeno vrijednost miraza djevojačkoga. Ta pismena ucijena sastavlja se u dva jednaka primjerka; jedan čuva mladoženja, a drugi rod mladenke. To biva stoga, jer se miraz ili ustanovljena joj vrijednost mora vratiti njenom rodu, ako mladenka umre prije muža neostaviv djece; ako ostavi djece, pripada djeci. Nu muž može oporukom žene taj miraz i baštiniti.

Rodjakinja mladoženje, koja u toj službi nosi stereotipno ime „stimadurica“ (jamačno od tal. „stimatore“ sa hrvatskim dočetakom „ica“.), obaljuje cijenu miraza, a rodjakinja (bila majka, sestra ili strina) mladenke povisuje tu cijenu.

U četvrtak još u jutarnji suton dolazi koji rodjak mladoženje pred kuću mladenke te tuj na kući joj istakne svatovski barjak. Vrh barjaka okićen je cvijećem; barjak je danas državni austrijski. Kad stigne pred kuću, ispali kuburu. To isto čine i muškarci u kući mladenke iza pozdrava i doručka, a ženske pjevaju određene svatovske pjesme kao:

Što u dvoru žamor stoji,

Što ono govore?

Ono majka sina ženi

Pa se veseli.

Što u dvoru žamor stoji,

Što ono govore?

Ono sestre brata žene

Pa se vesele.

Iza doručka svatovnjaci se razilaze uz paljenje kubura, samo barjaktar ide pozivati goste. U to ime mu domaćina uz stalne prigodne riječi predaje buzdovan okićen raznim vrpcama i cvijećem, po kojem se taj momak u toj službi kao pozivač i zove „buzdovan-noša“. Tim buzdovanom polazi pozivač od kuće do kuće pozivati one, koje mu je domaćin naredio.

To isto biva sutradan, u petak, u kući mladoženje.

Tako se sastaje u nedjelju dvoje svatova, svako zasebice u svojoj kući, gosteć se i nazdravljajuć najprije stalrim nekim redom uz stalne riječi i paleć puške, a poslije kako tko zna i hoće. Domaćin imenova prije svega vodje i časnike svatovske, naime: 1) staroga svata, 2) barjaktara, 3) buklijaša — to jest onoga, koji će pred svatovima na polasku u crkvu nositi čuturu vina; nadalje 4) svatovskog prvijenca ili vodju, 5) kuma i napokon 6) svatovskog kapetana. Svaki tih svatovskih časnika sjedne na mjesto, običajem strogo odredjeno, a tek iza toga ostali svatovi, koji se zovu „pustosvati“.

Sutradan t. j. u ponedjeljak u jutro se opet svatovi sastaju, kao i dan prije, i to opet jedni kod mladoženje a drugi kod mladenke. To je dan rastanka od kuće i dan vjenčanja. Kao što i prije svaki se gost javlja paleć kuburu il pušku. Tuj se opet svatovi časte i od mladoženje odnosno mladenke opraštaju; to čine redom najprije otac, onda mati a zatim druga rodbina, znanci, prije i prijatelji. Sin se od oca i matere rastaje klečeć. Riječi, što ih kod zadnjeg tog pozdrava mati ili zamjenica joj izriče kao „dobru molitvu“, ove su:

„Dobro jutro, sinko, jutros i svako jutro, a jutros najbolje! Bio Ti Bog i majka božja u pomoć na put, na koji si jutros krenuo! Sebi doveo vjerna, radena i uzdana druga, od koga Ti ne će biti nevolja ni tuga, a meni dobru česnicu i zamjenicu! S njom Ti svaka sreća reušila (t. j. dobro prošla; od franceske riječi „réussir“), kao list i trava o Gjurgjevu dne i kao rijeke i potoci, kad najbo je uzavru. I da Bog da i majka božja, da Ti sva moja majčina hrana bude prosta i blagoslovena!“

Svatovi svi u jedan glas potvrde riječi sa: „amin!“ a sin mladoženja ustaje, poljubi majku (il namjesnicu joj) u ruku, ona njega u čelo i obraz pa pije tri gucaja vina iz čaše, kojom mu je nazdravljala držeć ju nad glavom mu.

Kad su tako i jedni i drugi svatovi oprosne obrede kod kuće za stolom svršili, dižu se da polaze dva i dva u crkvu na vjenčanje. Domaćin redi svatove ovako: Na čelu svatovima stupa buklijaš, zatim barjaktar, prvijenac, stari svat, kum, mladoženja (odnosno mladenka), djever (odnosno djeveruša) napokon pustosvati sve mladji za starijim; najzadnji stupa kapetan često sabljom ili mačem o bedru, ali i bez njega.

Uz put se pjevaju pjesme svatovske i kubure pucaju.

Pred svakom kućom, kud prolaze, stoji boca vina, kojoj je gut prikrit obično limunom.

Kad svatovi prvi (mladoženje) dodju do crkve, stanu, čekajuć svatove mladenke. Čim se ovi pojave, uhvate se prvi svatovi u kolo. Vodeć kolo zahvate mladenku sa djeverom joj iz reda njenih svatova, tako da mlada sa svojim djeverom u kolu ostane. Na to barjaktar preko njih razvije barjak uz pjevanje svatova. Pjesma, što se tuj pjeva, jest obično narodna, koja počima:

Kad se Janko na vojsku spravljaše,
Svoju ljuđu na dvor ostavljaše. — —

Nakon te pjesme idu svatovi u crkvu na vjenčanje. Poslije vjenčanja poradaju se svatovi pred crkvom jedni prema drugim sve kao i prije vjenčanja te

tuj mučke čas dva mirno bez besjede stoje gledajuć jedni u druge kao dvije neprijateljske vojske, koje okom snagu svoju hoće da mjere, prije nego će predati svome sada već zaručniku nevjestu, koja jedino stidno u zemlju gleda. Napokon će stari svat zaručnice predati mladu starom svatu mladoženje uz ovaj stereotipni kičeni govor:

„Dovedosmo Ti ovaj divni i krasni cvijet na ovaj božji svijet. Gojili smo ga i oda zla branili. Da Bog da. imali ga i za koga i sretno bilo po jednu i drugu bandu (stranku). Predajemo ga evo Vam u amanet, da ga i Vi ranite i oda zla branite. Bog i majka božja sačuvala ovu našu odivu i posad Vašu snahu od nevidovne muke, od dušmanske ruke i svake bruke; a kako ona s Vama radila, tako se i hranila, da Bog da! Nu Ti ovaj lijepi dar ne ću predati, ne ćeš mi za njega dati zdravo uzdarje, što ga meritam (zaslužujem, prema franceskom „meriter“).

Stari svat mladoženje slično odgovara pa iza govora svoga daje zdrav pozlaćen pitomi šipak staromu svatu mladenke.

Nato stupi djever mladoženje pred djevera mladenke, pokloni se pred njima te kao što i stari svat njegov na zahtjev daje djeveru mladenke zlatnu zdravu vočku kao uzdarje za mladenku, koja se oprašta od roditelja i svoje svoje cjelivajući se sa svima. Mladoženjin stari svat ju nato tri put okrene pred sobom od istočne prema zapadnoj strani, predade ju svom djeveru, buklijaši se nazdravljaju, te se napokon svatovi zasebice vraćaju kući paleć puške, ali ne istim putom, kojim su došli, već drugim; tek mladenka ide sada sa svatovima mladoženje. Čim ovi stignu kući, dočeka ih vesela pjesma sabranih pirnica kolo vodeći. (Pirnice se zovu one članice svadbe, koje nisu pošle sa svatovima u crkvu.) Domaćin pred vratima kućnim dočeka svoju novu snahu sa tanjurom u ruci, na kojem stoji šipak, med, šećer i pšenica, te ju pospe sa pšenicom uz pozdrav. Ona umoči prst u med i okusi ga, a šipak prebaci preko kuće.

Pšenica ima pokazati želju, da bude sretna i imućna gazdarica, med na jeziku, da bude dobra i sretna govora, a šipak, da bude kuća puna poroda.

Ako mlada šipak ne prebaci preko kuće, tumače, da ne će biti poroda, a ako se šipak s krova povratiti, vele, da će se mlada povratiti u rod kao udovica ili raspuštenica.

Na to mlada stupi u kuću, prima u naručaj muško čedo, cjeliva ga i dariva. Napokon se pozdravi sa svim ostalim ukućanima ljubeći se u lice.

Po tom svatovi sjednu na objed načinom, redom i mjestom, kao što je to bilo prije vjenčanja. Tek mladenka za sebe sjedne sa djeverom.

Iza pečenja mladenka iz svoje škrinje vadi darove, kojim će darivati sve svatove stavljajući dar na desno im rame. Prvi bude uvijek domaćina, kojega tako daruje, onda ostale prema časti svatovskoj. Za darivanja pjevaju svi gosti svakomu darovanomu gostu ova tri stiha:

Cvjetak pade na trpezu,
A trpeza na svatove;
Domaćine, pomaga' Ti Bog!

Svaki darovani gost daruje mladenki kao uzdarje novac u komadu hljeba utaknut, samo kum joj daruje zlatni prsten.

Prije noći svatovi se razilaze, kum prvi darujući kumi novac; svi ga svatovi isprate pred kuću pjevajući i paleć puške; kum im svojom puškom odgovara.

Bliža svojta svatovska se često tek u utorak razilazi istim načinom, pjevanjem i pucanjem.

U Glasniku zemaljskog muzeja za Bosnu i Hercegovinu u sv. 11. od god. 1899. priopći neki D. M. obširni opis lastvanskoga svadbenoga običaja; ali taj je opis donekle zbrka svadbenih običaja u Pastrovićima i okolini. Taj D. M. jest Dioniz Milković, sveštenik iz manastira Banje nad Risnom u Boci Kotorskoj, koji je u koječem izopačio pripovijedanje staroga, vrijednoga Lastvanca, Ilije Perušine. Začuvši za to izopačenje — Ilija ne umije čitati — pravom se razgnijevi, kad mu Milković podmeće ono, što nije kazao. Milković govori po cijelom svadbenom lastvanskom orisu, kao da su Lastvanci grčko-istočnici ili Srbi, pa po tom izlazi karakter lastvanskog svadbenog običaja drugi nego u istini jest. Ilija Perušina, starac osamćetjetni, živa je mjesna historija, katolik kao i svi Lastvani, osim kuće Tomanovića, pa Milković nije lojalno radio, kad je pripovijedanje Ilijino narodnosno bitno izopačio, a čitatelja neuka i znanstvenika zaveo spomenuv narročito, da je Ilija izvor njegov.

Ima u Lastvi i drugih starinskih običaja. Jedan jest gadjanje kokota. To biva ovako: Na dan svetoga Roka svežu živa kokota na daščicu, kamenom oteščanu, te ju potisnu na more. Na 100 do 150 metara gadjaju puškom u tog kokota. Tko ga pogodi, sveopća mu je čast. Prije bi takav strijelac čast dao i goste okupio oko svoga stola, danas obratno dobiva od općine 25 Kr. Tim je ujedno i spojena crkvena svetkovina, jer je taj običaj uveden kao zavjet od kuge.

Takovo gadjanje svetkuju i u Tivtu, koji su u prijašnje vrijeme sa Lastovljancima zajedno tu svetkovinu svetkovali. I Peraštani is' u tu svetkovinu jednakim načinom svetkuju 15. svibnja kao na spomen dan, kad su Turke hametom pobili, kako to i narodna pjesma lijepo kazuje.

Poziv.

Prema §-u 7. društvenih pravila saziva predsjedništvo na 26. travnja 1908. u 11 sati prije podne u Grand Hotel glavnu skupštinu hrvatskoga planinarskoga društva sa ovim

DNEVNIM REDOM:

1. Predsjednik otvara skupštinu.
2. Ovjerovljuje se zapisnik zadnje glavne skupštine.
3. Čita se izvještaj upravnoga odbora, blagajnika i nadzornoga odbora.
4. Eventualni prijedlozi odbora i članova.
5. Izbor predsjednika, upravnoga i nadzornoga odbora.

Ovaj odbor moli što uljudnije, da izvole gg. članovi što mnogobrojnije doći na tu skupštinu, jer se radi o znatnom interesu društva.

Predsjednik
Miroslav grof Kulmer.

Tajnik
Dr. Kornicer

Društvene vijesti.

Novi članovi. Banović Ante, trgovac, Donja Tuzla, Gamberger Josip, trgovac, Donja Tuzla, Hager Ladislav, trgovac, Donja Tuzla, Zimmermann Jakša, Osijek, Šviglin Janko, dr., Schreiner Franjo, pl. Vulaković Bogdan, Kržić Albin, Sabljak Rudolfo, Rozsary Desiderij, Ferko-
vić Mirko, Ferko-
vić Slavko, Bošković Ljubo, Mrzljak Petar, Cvetišić Vjekoslav, Garapić Petar, Somek Antun, Sauer Oskar, Sundov Luka, Kallina Gustav, Reich Bela.

Umroše. Stožir Ivan, profesor, bijaše jedan od najstarijih članova našega društva i jedan od najstarijih utemeljitelja. Već od god. 1874. ga nalazimo u broju članova. Kao revna, savjesna i briž-

na promicatelja društvenih ciljeva izabra ga upravni odbor potpredsjednikom društva, te je i u tom svojstvu veliki broj godina radio za društvo, djelujući uvijek korisno blagim i koncilijskim svojim načinom. Godine 1905. istupi iz upravnog odbora radi podmakle dobe svoje, kako on kazivaše. Tom prilikom mu društvo izruči počasnu diplomu, izričući mu tim načinom svoju zahvalu i trajno štovanje za mnogogodišnji požrtvovni njegov rad. U sjajnom sprovodu isprate ga zastupnici upravnog odbora pod vodstvom svoga predsjednika Miroslava grofa Kulmera. Slava mu!

Prije Stožira ostavi nas i mirni, lju-bezni član Arko Antun, koji je toliko težio za gorom, da mu nije smetalo teško disanje. Slava mu!

Književne vijesti.

Časopis turistu čeških nam donosi u br. 3. do 12. god. 1907. ove radove: 1. Hronov nad Metuji a okoli, od F. Houre; 2. Měření zemské s ohledem na mistopisnou a napovnom činnost, od Suchaneka; 3. Touristika ve Francii; 4. C zemětrěseni kalifornskem, od Daneša; 5. Geografický ustav česke university, od Švambere; 6. Synoptické mapy od Bělohlava; 7. Denník švýkarského výletu 1906; 8. Přibyslav a okoli; 9. Vzpomínky na Krupská blata, od Daneša; 10. Měsíc a jeho kraj, od Velca; 11. Výzkumne cesty v Azii r. 1906.

Alpský Věstník českého odbora slovenského alpského društva u Pragu donosi nam ove opise u br. 6., 7., 8. godišta 9. i u br. 1., 2., 3., 4. godišta 10: 1. Po cestah malo známých, od Čermaka i Dvorskyá; 2. V-bile pohadce, od Šittlera; 3. O salašnictvi a mlékařstvu v Julských Alpách, od dr. Laxe; 4. Nové mapy Julských Alp, referuje Čermak; 5. Kardinal alpista, od Šittlera; 6. Konjska Škrbina, od Čermaka; 7. Kuk, od V. Dvor-

skyá i Čermaka; 8. Kotličie, od Šittlera; 9. Dolgi Hrbet, od Čermaka; 10. Mrzla Gora z Matkovy doliny, od Dvorskyá.

Blgarski turist ima u br. 10. god. 1906. i u br. 1—6 1907. ove opise: 1. Na put u sjeverozapadnu Bugarsku, od Bozova; 2. Biro za putnike, od Fon-Redena; 3. Od Čiporovca do Belogradčika, od Bozova; 4. Susretaj sa jednom Bugarkom u Africi, od Radeva; 5. Arheološke iskopine u Karlovskom; 6. Na pragu Nila, od Radeva; 7. Aleko Konstantinov, od Skriskia; 8. Aleko Konstantinov i bugarska priroda, od Pine-rova.

Dr. Hans Lemke: Die Reises des Venezianers Marco Polo im 13. Jahrhundert, 543 str. Hamburg, Gutenberg 1907, 6 maraka.

Dr. Viktor Dvorsky: Ekonomicko-geograficke studie z Črne Hory, rasprava česke akademije Franje Josipa I., 37.

Die neuen Hochstrassen in den Dolomiten. Znameniti slikar i osobiti planinar Gustav Jahn naslika prije koje godine gorje Dolomita. Uprava južne željeznice tu veličajnu sliku prošle godine litografski sastavi prema naravnim bojama i slikama toga gorja, te se može dobiti za cijenu od samo 1 krune. Ta umjetnički izvedena relifna slika pokazuje sve znatnije vode i doline, sva veća mjesta u Dolomitima, kao što i hotele i planinske kuće sa svim putevima, koje presijecaju to vilinsko gorje. Slika ti pokazuje plastički onaj kraj tirolskih Alpa, koje zatvara sa sjevera željeznica podravska jureć kroz dolinu pustersku, a sa zapada željeznica Franzensfeste — Trient. Tuj su nedavno sagrađene planinske ceste, koje vode od Toblacha preko Cortine na Bruneck, pa preko Karerskoga jezera u Bozen te preko St. Martina u Primiero, pa dalje na jednu stranu u Trient a na drugu dolje u Mletke. Najnovija cesta spaja Cortinu d'Ampezzo sa dolinom Fassaskom. Ima se još do 13 km. izgraditi, međjutim služi stara strma cesta.

Ta relifna slika nije samo poučna za planinare već i za geografsku nauku u naučnim srednjim zavodima.

Već od pamtivijeka tražili su narodi kroz taj gvozđ gorski prijelaza. I Rimljani su ovuda, iz staroga Noricum-a, prelazili u stari Recij, današnji Graubunden, Voralberg, južni dio Bavorske i sjeverni dio Lombardije.

Planinari cijele Evrope zalaze danas u velike u Dolomite (prozvano gorje po glasovitom franceskom mineralogu Grattet de Dolomieu-u, (živio od god. 1750. — 1801.), radi osobitog čara toga gorja. Čar taj leži u vodama, u vegetaciji, u uzduhu, u oblicima gora, u boji te u orografskoj, fizikalnoj i kemijskoj njihovoj sastavini.

Od god. 1896. stoje ovdje gorostasni, poznati hoteli: Trafoi-hotel, Karersee-hotel, Sulden-hotel; svi leže preko 1600 m. do 1900 m. nad morem. Do Trafoi-hotela, koji leži na podnožju Ortlera, dolaziš od Merana (9 sati vožnje) preko klanca Stilfser (2.857 m.) u elegantnim Mailcoaches-kolima za 12 kr., od Landecka (12 sati vožnje) za 18 kr. 80 fil., ali možeš se voziti i zasebice na jednoprežnim ili dvoprežnim kolima, koje će ti dostaviti uprava hotela bilo u Meran, Landeck ili Bormio.

U Karersee-hotel dolaziš iz Bozena za 5 sati u fiakeru — za 3 sata na povratku; — svaki dan kreću 3 put kola onamo i natrag. Od uprave gostionske možeš imati kola i u Campitello i San Martino.

Sulden-hotel odaljen je od Merana ili Landecka cijeli dan vožnje.

Prošle godine otvori u Trafoi-hotelu restaurant gostionu uz snižene cijene. gdje ćeš dobiti sobu i za 1.20 kr. i gdje ne ćeš biti vezan na strogi ceremonijelni table-d'ôte.

Sezona u svim trim hotelima traje od lipnja do konca rujna. Cijena abonementu se odredjuje prema vremenu boravka. Obično plaća na dan za hranu (doručak, objed, večera) jedna osoba 7 kruna., a za postelju 2—10 kruna.

Od Suldena imaš do Trafoi-hotela tri sata vožnje.

Grenoble et Vienne napisao M. Reymond u zbirci: Villes d'art célèbres. Paris 1907. 4 fran.

Peking-Paris im Automobil. Eine Wettfahrt durch Asien und Europa in 60 Tagen, napisao L. Barzini sa predgovorom od kneza Scip. Borghese-a; Brockhaus, Leipzig 1908. 10 mark.

Sadržaj: Logareva dolina, piše Sova Slavoljub. — Lašva-Travnik, piše R. barun Maldini Wildenhainski. — Lastva, piše Vj. Novotni. (Svršetak). — Poziv. — Društvene vijesti. — Književne vijesti,

Vlasnik i izdavatelj: „Hrv. planinarsko društvo.“ — Za odgovornoga urednika: Novotni Vjekoslav
Tisak Antuna Scholza.